

Nr 690

Av herr Skårman m. fl., angående lantmäriteritaxan.

(Lika lydande med motion nr 746 i Andra kammaren)

Lantmäteriväsendet har i årets statsverksproposition för första gången redovisats under civildepartementet som litt. D. Sedan början av 1968 har man därjämte bedrivit utrednings- och försöksverksamhet med programbudgetering. Detta har efter beslut av chefen för jordbruksdepartementet resulterat i att lantmäteristyrelsen lämnat in sin anslagsframställning för budgetåret 1970/71 i programtermer. Dessa förhållanden gör det svårt att ställa direkta jämförelser med tidigare budgetförslag.

Därtill kommer, att på riksdagens bord ligger den sedan höstsessionen 1969 uppskjutna Kungl Maj:ts proposition 1969:128 med förslag till fastighetsbildningslag. Dess genomförande kommer att innebära djupgående förändringar i fråga om fastighetsbildning, fastighetsbestämning och registrering. Slutligen har i november förra året utredningen av fastighetsbildningen och mätningstväsandets organisation (UFM) avlämnat sitt betänkande (SOU 1969:43), som för närvarande håller på att remissbehandlas.

Lantmäteriet, som tidigare utgjort ett av landets allra äldsta verk med fast och kontinuerligt uppbyggd organisation, befinner sig därjämte sedan omkring 20 år tillbaka i en ingripande omdaningsprocess såväl organisatoriskt som i fråga om den lagstiftning, vilken är bestämmande för dess verksamhet. Allt detta gör det rätt svårt att få ett fast grepp på dess utveckling under de närmast liggande åren och i vad mån det har möjlighet att utan de väntetider, som varit utmärkande för hela efterkrigstiden, fullgöra sina för samhällsbyggandet, rättssäkerheten och den fysiska planeringen så betydelsefulla uppgifter.

För allmänheten har tiden efter lantmäteriets helförstatligande den 1 januari 1948 huvudsakligen utmärkts av kostnadsfördyring, som icke stått i rimlig proportion till utvecklingen av konsumentprisindex. Denna fördyring har givetvis till en del sin orsak i att den tidigare taxan för debitering av de sportler, som lantmätarna hade att tillgodoräkna sig, var orimligt låg. Emellertid har från 1947 till 1970 tidsersättningen ökats från 12 kr./arbetsdag (1:50 kr./tim.) till 102 kr./tim. En avstyckning som ej översteg 15 000 kvm betingade 1947 i ett för allt 35 kr. Avstyckning av en bebyggd ägolott, som icke överstiger 2 500 kvm och är belägen utanför fastställd detaljplan, kostar i dag 1 000 kr. Det vore frestande att närmare beröra orsaken till denna fördyring, som man dock sökt möta med en rad rationaliseringsåtgärder.

Taxehöjningarna går till en del tillbaka på de av riksdagen år 1960 beslutade grunderna för gällande lantmäteri-taxa. Frågor om taxan har därefter vid flera tillfällen behandlats av riksdagen, och principen har därvid hela tiden varit att lantmäteriets förrättnings- och uppdragsverksamhet till huvudsaklig del skulle finansieras med intäkter. Återstående kostnader skulle täckas av statsmedel. 1966 års riksdag beslöt att sistnämnda del skulle utgöra 40 % och att kostnadstäckningen för förrättningar och uppdrag av betydelse för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering skulle utgöra 60 %. 1968 års riksdag höjde denna täckningsprocent till 80 utan att i övrigt ändra på principerna. Det påpekades emellertid i debatten att rationaliseringsföretagen i fråga hade möjlighet att få kostnadsbidrag genom lantbruksnämnderna.

I princip gäller således nu full kostnadstäckning för de flesta förrättningar och uppdrag som lantmäteriet och stadsmättningsväsendet utför. Denna princip att statlig service skall ersättas med verklig kostnad får givetvis anses riktig. Man måste emellertid då förutsätta att statsverket tillhandahåller rationell service och att enskild sakägare icke belastas med sådana kostnader, som orsakas av att åtgärder på grund av allmänna intressen utföres på ett omständligare sätt eller noggrannare än som ur sakägarens synpunkt är erforderligt. Man får även förutsätta att statsverket tar på sig kostnaden för sådana utgifter som t. ex. en enhetlig och korrekt redovisning av fastighetsbeståndet. Även de samråd mellan en rad av olika myndigheter, som nu normalt ingår i förrättningsverksamheten, bör enligt vår mening bekostas av statsmedel. Det kan därför icke i nuvarande läge vara riktigt att begära full täckning för hela den apparat som i samhällets intresse sättes i gång vid ett flertal förrättningar. Det nuvarande taxesystemet med i huvudsak tidsersättning för även med sig en rad konsekvenser, varom Kungl. Maj:t säkerligen måste äga kännedom.

Lantmäteristyrelsen har i den framställning till civildepartementet, som givit senaste taxehöjning till resultat (SFS 1969/nr 627—629), visserligen anfört skäl för en taxehöjning men samtidigt konstaterat att denna bort anstå, eftersom bl. a. organisationsutredningen (UFM) upptagit taxefrågan till grundlig behandling. Vidare har representanter för Sveriges Lantmätarförening den 23 oktober 1969 uppvaktat civilministern angående bibehållande av den dåvarande taxan. Ny med ca 15 % höjd taxa har emellertid utfärdats den 28 november 1969 och trätt i kraft vid årsskiftet.

Konsekvenserna av senaste höjning har givetvis ännu inte kunnat inregistreras. Såväl konstruktionen av taxan med övervägande tidsersättning som också den höjd den nått redan före sista höjningen har emellertid medfört konsekvenser av sådan art, att de bort mana till eftertanke. Några exempel skall här anföras.

När det gäller nyproduktion av tomtplatser för bostadsbyggande rör det

sig ju mestadels om högvärderad mark, och där blir följderna att den höga taxenivån medverkar till dyrare egnahem och hyror. Värre är att den höga taxenivån medfört, att s. k. »stādningförrättningar» såväl i stad som på landsbygd av kostnadsskäl i regel inte genomföres eller kommer i fråga. Detta i förening med att man löser smärre marköverlåtelse genom avtal, som inte fullföljes med avstyckning och lagfart eller ägoutbyte, eller genom nyttjanderätts- eller servitutsupplåtelse, kan på lång sikt medföra, att man tillskapar sådana »dala»-förhållanden som rätt och fortfarande är så besvärliga och kostsamma för det allmänna att reda upp. Vidare skjuter man oklarhet i fråga om gränser och andra besvärligheter på framtiden tills det slutligen blir oundvikligt att ordna upp dem. Olaga skogsavverkningar t. ex. lönar sig inte att beivra, då den gränsbestämning som fordras kostar mer än den skog man blivit av med.

Därjämte är systemet med tidsersättning icke rättvist. På många håll finns sammanställningskartor och utredningar som gjorts på det allmännas bekostnad och som betydligt underlättar utredningsarbetet. På andra platser, och ofta där det gäller låga markvärden, finns inget sådant material, utan detta måste bekostas av sakägarna. I likhet därmed finns på många håll den nya ekonomiska kartan, medan bl. a. i stora delar av Norrland detta fina arbetsunderlättande material saknas.

Av egen erfarenhet vet vi att en förrättningsman kan vara olika disponerad och arbeta olika snabbt, olika tjänstemän av alla grader arbetar inte lika väl eller lika snabbt, men sakägarna har ingen möjlighet att själva välja förrättningsmän. Väderleksförhållandena kan vara högst varierande för fältarbetena. I de flesta fall sker debiteringen efter tid och drabbar således synnerligen ojämnt och orättvist.

Ytterligare en rad skäl med avseende på rättssäkerhetssynpunkter, samhällshänsyn och hänsyn till förrättningsmannen, vilken ofta har ett svårt och grannliga arbete att utföra, kunde anföras mot den gällande taxan. Vidare är det som regel omöjligt för förrättningsmannen att lämna förhandsbesked om kostnaderna. Ibland får sakägarna kostnadsfria utredningar i samband med domstolsförfarande, i andra fall får de själva betala stora kostnader för liknande utredningar i samband med lantmäteriförrättningar. Allt tyder således på att taxan är för hög och felkonstruerad.

Med stöd av vad ovan anförts hemställles,

att riksdagen beslutar att den höjning av lantmäteritaxan, som beslutades den 28 november 1969, måtte utgå och taxan återställas till sin tidigare höjd,

att kostnadstäckningen för förrättningar, som avser jordbruks- och skogsbruksändamål, fastställes till 60 procent, samt

att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om skynd-

sam utredning och framläggande av förslag till en ny, mera rättvisande lantmäteritaxa.

Stockholm den 28 januari 1970

Bo Skårman (fp) Anders Axelson (fp) Gunnar Skagerlund (fp)

Per Jacobsson (fp)

Nils Nilsson (cp)
